

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Мая Любенова Чолакова, Югозападен университет „Неофит
Рилски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„Доктор“ по научно направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика)
на тема: „Хората с увреждания в древногръцката литература – съвременен
педагогически прочит и интерпретация”

автор: Агорица Е. Филипополу

научен ръководител: проф. дпн Мира Цветкова – Арсова

1. Кратки биографични данни за докторанта

Агорица Филипополу живее в Кания, остров Крит. Нейната професионална биография включва преподаване по лингвистика в училища с експертиза в работата с ученици със специални образователни потребности (СОП). Завършила е бакалавърска програма по философия и социални науки и магистърски програми по специална педагогика и образователни науки. През 2014 г. е зачислена за редовен докторант в докторска програма по специална педагогика в СУ „Свети Климент Охридски“, Факултет по науки за образованието и изкуства, катедра „Специална педагогика и логопедия“, с тема на дисертационния труд: “Хората с увреждания в древногръцката литература – съвременен педагогически прочит и интерпретация” и научен ръководител проф. дпн Мира Цветкова-Арсова.

2. Актуалност на тематиката

Както е видно от биографията на Агорица Филипополу, а така също и от професионалния ѝ опит, изследователският интерес към темата, свързана с образа на хората с увреждания в древногръцката литература и съвременните му интерпретации в педагогическата практика не е никак случаен. Тематиката, която дисертантката проучва, е безспорно актуална за теорията и практиката на образованието на ученици със СОП в гръцкия национален контекст, но не само. Актуалността на темата се определя и от ролята и значението на древногръцката философия и литература за ценностните основания на съвременната западна цивилизация, в това число и еволюцията в отношението към хората с увреждане през вековете.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е разположен на 235 страници, които включват увод, четири глави, изводи и препоръки, заключение, приноси, библиография от 188 източника и приложения. В структурно отношение разработката е представена така, както повелява логиката на изследването, а библиографията е впечатляващо богата.

Уводът дава представа за структурата на разработката чрез кратки анотации на съдържанието на отделните глави. Обосновава се интересът към темата и подходът към нейното изследване.

Първа глава е посветена на дефиниции и модели на интерпретация на увреждането. Акцентът е поставен на онези типове увреждания, които са във фокуса на изследователския интерес, а именно свързаните със зрението, слуха и мобилността. Медицинският и социалният модел в интерпретацията на увреждането са представени в исторически и съвременен аспект. Особено добро впечатление прави обстоятелството, че е отделено внимание на интересекционността, тоест, на пресичането на различни културни фактори в разбирането на увреждането, както и на

явленията на дискриминация и социално потискане на основата на признака увреждане.

Втората глава има два акцента. Първият е свързан с представянето на зрителното затруднение, слуховото увреждане и нарушенията в мобилността в древногръцката литература, а вторият – с интерпретация на социалните умения и компетенции на хората с увреждане и проследяване формирането на отношение към различните типове увреждане чрез анализ на герои, творби и автори.

Третата глава съдържа описание на изследването, в това число цел и задачи, хипотези, участници, методи, процедури и пр. Перифразирайки, целта на изследването е да се направи връзка между уврежданията, така както те са описани в древногръцката литература, и днес, като се изследват гледните точки на ученици с аналогични увреждания. Формулирани са пет хипотези, както следва:

1. Няма разлика между уврежданията на учениците със специални образователни потребности и увреждания, които са представени в древногръцката литература.
2. Няма връзка между тълкуването на уврежданията, отнасящи се до древногръцката литература, и уврежданията, от които страдат учениците със специални образователни потребности днес.
3. Няма връзка между уврежданията, отнасящи се до древногръцката литература и начина, по който учениците със специални образователни потребности ги интерпретират.
4. Има разлика между уврежданията, споменати в древногръцката литература, и начина, по който изследователската извадка ги възприема, като се има предвид факта, че учениците страдат от подобни увреждания.

5. Няма връзка между чувствата, които се създават в древногръцката литература, в зависимост от уврежданията на героите, и обобщените чувства към хората със специални образователни потребности в днешно време.

Шейсет и три ученика със специални образователни потребности в резултат на зрително, слухово и двигателно увреждане, специално подбрани според типа увреждане и посещаващи средни училища, са изследвани с помощта на въпросник, който съдържа 30 въпроса. Въпросите са групирани в три части, съобразно типа увреждане, а събраните данни са в три категории: познавателни елементи, конкретни извадки от текстове и емоционални реакции на учениците спрямо уврежданията от древногръцката литература в днешно време. Въпросникът има добри надеждност и валидност, а описанието им не оставя съмнение, че това е така. Общото впечатление от тази част е, че е представена в логична последователност и с необходимата прецизност и коректност, които свидетелстват за добра методологична подготовка и изследователска култура на авторката.

Най-голямо внимание в структурата на текста е отделено на анализа на данните от количественото изследване, на който е посветена четвъртата глава. Статистическата обработка и анализ на данните е осъществена с програмата SPSS 17.0. Използвани са описателна статистика и Chi-квадрат тест за специфични променливи, които са напълно адекватни на замисъла и същността на изследването. Представянето на данните е подробно и подходящо илюстрирано в 72 таблици и 66 графики (номерация в автореферата). Анализът на резултатите потвърждава първите две хипотези и отхвърля останалите три хипотези. Направени са десет извода и пет препоръки, които са кратки, ясни, логични и напълно съответни на представените данни и тяхната интерпретация.

Заклучението съдържа точна и обективна оценка на ситуацията в Гърция по отношение специалното образование и нагласите към хората с увреждания от древността до наши дни, като обосновава още веднъж значението на изучаването и познаването на древногръцката литература за формирането на адекватно отношение към увреждането.

4. Приноси и значимост за науката и практиката

Приносите на дисертационната разработка са адекватно формулирани. В допълнение, считам, че начинът, по който са интерпретирани и използвани текстове от съкровищницата на древногръцката литература представлява свеобразен принос към историята на специалната педагогика, доколкото акцентира върху исторически етапи в отношението към хората с увреждане.

В по-широк план, изследването допринася и към така наречените Disability Studies чрез фокуса си върху „начина, по който авторите отразяват и разбират културно обусловени конструкции на уврежданията в древния свят“, както е посочила дисертантката в заключението.

По отношение на приносите с приложен характер, считам, че те са безспорни и много добре формулирани.

5. Публикации

Докторантката има три публикации по темата на дисертационния труд, две самостоятелни и една в съавторство с научния ръководител. Публикациите отговарят на изискванията за допускане до публична защита на дисертационен труд.

6. Автореферат

Авторефератът отразява адекватно както структурата, така и съдържанието на дисертационната разработка. Той е в обем от 95 страници.

7. Въпроси и препоръки

На базата на представения труд и автореферат върху него, бих помолила докторантката за едно уточнение относно броя на въпросите в изследователския инструмент, още повече при перспективата той да бъде използван при следващи изследвания. В този смисъл, следва да се уточни дали въпросите са 30, както се споменава на с. 67 от дисертацията, или 50 (с. 72). От приложения въпросник е видно, че номерацията е до 30, но част от въпросите имат варианти, което вероятно води до общата спомената бройка от 50. Макар и чисто формално, струва ми се полезно това да бъде уточнено.

Имам два въпроса към докторантката:

1. С какво си обяснява констатацията, че учениците с физически увреждания имат по-съзнателно отношение към своето увреждане?
2. Счита ли, че подобно изследване, със сходен фокус и съответен инструментариум, има приложение и извън границите на Гърция и гръцката образователна система?

Препоръката ми към авторката е да оформи монографичен труд на базата на дисертационното изследване.

8. Заключение

На основата на горепосоченото бих искала изрично да подчертая, че рецензираната разработка притежава всички необходими качества на дисертационен труд. Дисертантката демонстрира отлична теоретична подготовка и умения за планиране, организиране, осъществяване и анализиране на данни от емпирично проучване.

Във връзка с това давам категорично своята положителна оценка и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и

научна степен „Доктор“ по научно направление 1.2. Педагогика
(Специална педагогика) на Агорица Филипополу.

4 август 2019 г.

Рецензент: доц. д-р Мая Чолакова